

פרשת בראשית

ויברך אלהים את יום השביעי ויקדש אותו כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלקים לעשות (ב, ג)

וברש"י, 'ויברך ויקדש' ברכו במן שכל ימות השבוע ירד להם עומר לגלגולת ובששי לחם משנה וקדשו במן שלא ירד כלל בשבת. והמקרא כתב ע"ש העתיד.

ויש להקשות, דלכאורה הא דירד בששי לחם משנה הוא משום שלא ירד בשבת, ונמצא דתחילה קדשו ואחר כן ברכו, וא"כ ראוי היה שיהא כתוב 'ויקדש אלקים את יום השביעי ויברך אותו'.

אכן מבואר בזה לא כן, דאין ברכת לחם משנה באה בתולדה ממה שלא ירד בשבת, אלא מילתא באנפי נפשה היא, דשבת היא בעצם מקור הברכה, וכחה להשפיע ברכה ותוספת וריבוי אף לפני בואה. וכלשון הר"ח ביצה (טז, א) בענין הנשמה היתירה שנותן הקב"ה באדם ערב שבת, וז"ל 'שנאמר כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ וביום השביעי שבת וינפש. כלומר כל שנבראו בעולם להתענג מהן נשמתן ביום השביעי נבראו, ומתרווחות ומתגדלות בשבת'. וכדאמרי' בקבלת שבת סוף מעשה במחשבה תחילה, כלומר דאצל הבורא ית' המהלך הוא סוף מעשה במחשבה תחילה ואצל אדם הכל מתחיל משבת.

ויש להוסיף, דהנה כתיב (שמות טז, כט) בענינא של ברכת ירידת המן בששי לחם משנה, 'ראו כי ה' נתן לכם השבת על כן הוא נותן לכם ביום הששי לחם יומים וגו'', ונודע משמיה דרבי יצחק זאב בהא דאי' בהגדה של פסח 'אילו האכילנו את המן ולא נתן לנו את השבת דיינו', דצ"ב דהא שבת כבר ניתנה במרה טרם ירידת המן. אלא דשני ענינים הן בשבת, מצות השבת דיניה ואיסוריה וזו ניתנה במרה, ותו מתנת השבת כדאי' בגמ' שבת (י, ב) 'לדעת כי אני ה' מקדשכם אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה ואני מבקש ליתנה לישראל לך והודיעם', והשתא אמנם מצות השבת כבר נתנה במרה, אבל 'מתנת השבת' לא נתנה אלא אחר ירידת המן, בשעת המאמר ד'ראו כי ה' נתן לכם השבת', והיינו 'אילו האכילנו את המן ולא נתן לנו את השבת דיינו' עכתו"ד. והראוני דהדבר מפורש בספורנו להך קרא וז"ל 'ראו התבוננו כי ה' נתן לכם השבת, ואין זו מצוה בלבד אבל היא מתנה שלא נתנה לזולתם, כאמרם ז"ל (שם פרק יציאות השבת) מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה ואני חפץ ליתנה לישראל וכן סדרו בתפלה ולא נתתו לגויי הארצות וכו' ערלים'.

וי"ל דהוא ענין ה'באהבה' המיוחד של שבת הנאמרת בתפילה, דהך 'באהבה' מישך שייכא למתנת השבת, ובאמת הוא גם ענין ברית השבת, לעשות את השבת לדורותם ברית עולם, וברית היינו ברית אהבה כלשון רש"י שבת (פג, ב ד"ה ומחבקה) 'וזהו לשון ברית אהבה וחבה', ויש בזה הטעמה נוספת בהא ד'אילו האכילנו את המן ולא נתן לנו את השבת דיינו', ד'נתן לנו' היינו ולא לעובדי כוכבים, דהפקעה זו בא אחר שהאכילנו את המן כנ"ל.

ולפ"ז י"ל ד'ויברך אלקים את יום השביעי', דפירושוהו ז"ל ברכו במן, מתפרש לא אך בלשון ברכה סתם, אלא אף בלשון 'מתנה' וכדכתיב 'קח נא את ברכתי אשר הבאת לך', וכן (מ"ב ה' טו) 'ועתה קח נא ברכה מאת עבדך', וברש"י 'ברכה, מנחת שלום של הקבלת פנים', דבברכת המן מצויה היא מתנת השבת ו'ויקדש אותו', שפירושו במן שלא ירד בשבת הוא יסוד קדושת ומצות השבת, היינו מצות השביתה שהיא קבועה בבריאה בבחינה של מעלה ע"י שביתת המן בשבת.

מקור: רבי שמואל יעקב בורנשטיין שליט

פרשת בראשית